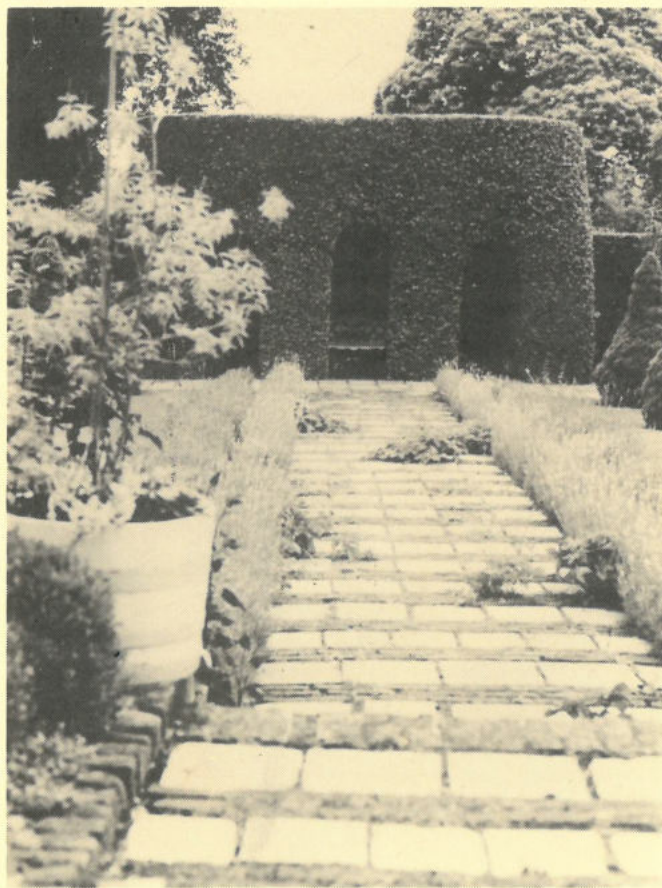

TUINJOURNAAL

Een periodieke uitgave van de
Nederlandse Tuinenstichting

4^e Jaargang - Nr. 2 - juli 1987

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Betaling van de donatie 1987	1
'Nederlandse Tuinarchitectuur' 1850 – 1940 (Deel 2)	2
Tuinen in Zuid-Limburg	3
Donateursdagen in Zuid-Limburg	10
Fruitmuseum te Culemborg	10
Landgoed Den Aalshorst	11
'Hartje Groen' te Hattem	15
Walenburg	18
Geschiedenis van tuin 'La Bussola', Bickerslaan 17, Schoorl	19
Pionieren op duingrond	22
'Hoogstam-vruchtbomen' van J.M. Brand	25
'Oud en nieuw' fruit uit het Mergelland	28
Aandacht voet heemplanten	29
Monumentale beuken-arcade	31
Nimfea – Water- en Moerasplanten	33
Belle-Epoque – Ouderwetse en zeldzame Rozen	35
Lijst van kwekerijen aangesloten bij de NTs	37
Bestuurslijst Nederlandse Tuinenstichting	

pag. 3 omslag

THE ROYAL HORTICULTURAL SOCIETY AGENDA 1987

Onze Stichting heeft in de afgelopen jaren op ruime schaal bijgedragen tot het verspreiden van de RHS Agenda in Nederland.

Dat deze zo in de smaak viel bij de donateurs heeft ons doen beseffen dat de Agenda de ideale premie zou vormen voor donateurswerving. Inderdaad hebben vele donateurs nu al een Agenda verdiend zodat wij met het bestellen uit Engeland hiermee rekening kunnen houden.

Mochten er donateurs zijn die zonder donateurswerving in 1988 over deze zeer aantrekkelijke Diary willen beschikken, laten zij dan nu intekenen d.m.v. bijgaand **bestelformulier**, onder vermelding van 'toezenden' of 'afhalen' zoals gebruikelijk in ons Tuinhuis.

**De kosten bedragen f 30,- (winkelwaarde ca. f 45,-)
incl. verzendkosten f 35,-.**

Foto omslag:

De geraffineerde tuin van mevrouw v. Roosmalen te Rekum

Voorwoord

Tot onze vreugde is gebleken dat het Tuinjournaal april 1987 een mooi schot voor de boeg is geweest.

Niet alleen mocht de Redactie vele complimenten ontvangen voor de uitvoering (nieuwe omslag) en de inhoud (zeer interessante artikelen), maar ook de stimulans die er van uitging heeft blijkbaar doel geschoten want geachte donateurs, U hebt zich niet onbetuigd gelaten!

Wij kunnen U dan ook meedelen dat de Nederlandse Tuinenstichting het aantal van 2000 donateurs al ruim gepasseerd heeft en dat Tuinpas nr. 002000 is uitgereikt aan mevrouw T. Klazes-Veenekamp te Oosterbeek.

Wij hopen dat U nog even doorgaat met de werving want wij streven dit jaar naar 2½ duizend donateurs

De medewerkers/vrijwilligers van het secretariaat zetten momenteel alle zeilen bij om het vele werk in goede banen te leiden.

Enige kleine kinderziektes o.a. met het nieuwe computerbestand waren onvermijdelijk waardoor wellicht enig ongerief bij een klein deel van de nieuwe donateurs is ontstaan.

Onze verontschuldiging.

De Horticultural Society Agenda's werden reeds door vele donateurs 'verdiend'. Zij zullen aan het eind van het jaar worden toegezonden.

Dit zomernummer staat in het teken van beschrijvingen van tuinen o.a. van de tuinen in Limburg die tijdens de donateursdagen zullen worden bezocht.

Helaas kunnen we niet alle 2000 donateurs meenemen die dagen! Maar voor de meeste te bezoeken tuinen bestaat ook gelegenheid deze te bezoeken op bepaalde andere dagen zodat de liefhebbers dit jaar of in 1988 vast wel aan bod kunnen komen.

P.A.H.-B.

Betaling van de donatie 1987

Geachte donateurs,

Deze oproep geldt uiteraard alléén voor hen die zich hierdoor aangesproken zullen voelen.

Indien U nog niet Uw acceptgiroformulier ingevuld hebt verzonden*

- omdat het er nog niet van is gekomen, of
 - omdat het formulier bij U in ongereede is geraakt, dan wel
 - omdat U nog geen formulier hebt ontvangen,
- wilt U dan de daad bij Uw goede voornemen voegen en onverwijld
- gireren, resp.
 - d.m.v. Uw eigen bank/giroformulier betalen, of
 - ons hiervan op de hoogte stellen!

Veel dank voor Uw medewerking.

*) dit geldt natuurlijk niet voor geschenk-abonnementen.

'Nederlandse Tuinarchitectuur' 1850 - 1940 (deel 2)

U weet het nu: dit is de naam van de wetenschappelijke inventarisatie geschreven door drs Bonica Zijlstra in opdracht van onze Stichting met financiële ondersteuning van het Prins Bernhard fonds.

Deel 1 verscheen in juni 1986 en omvat deelstudies naar het werk voor particulieren uitgevoerd door Copijn, Springer, Poortman, Tersteeg en Bergmans.

Deel 2 is dit jaar uitgebracht op kasteel 'De Haar' te Haarzuilens, toen op 19 juni j.l. het eerste exemplaar werd uitgereikt aan de Commissaris van de koningin in Utrecht, jhr drs P.A.C. Beelaerts van Blokland.

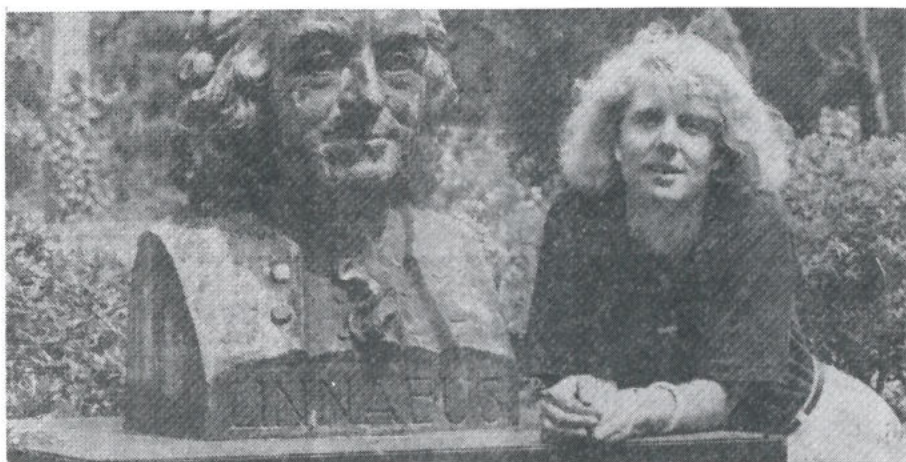
Bonica Zijlstra behandelt in dit vervolgdeel de tuinarchitecten: D. Wattez, P.H. Wattez, S. Voorhoeve en E.C.A. Petzold.

Inmiddels is een kleine commissie begonnen om op grond van binnen het bestuur vastgestelde conclusies ten behoeve van een drietal tuinen richtlijnen voor een beschermingsbeleid op te stellen met zo mogelijk een uitvoeringsplan!

De beide delen 1 en 2 zijn uiteraard bij ons te bestellen door middel van bijgaand formulier.

Deel 1 à f 42,50 (f 49,00 incl. portokosten)

Deel 2 à f 22,50 (f 26,00 incl. portokosten)

Drs Bonica Zijlstra, auteur van het rapport *NEDERLANDSE TUINARCHITECTUUR 1850 - 1940* deel I en II

Tuinen in Zuid-Limburg

Op zijn bekende poëtische wijze beschrijft Arend Jan van der Horst de onderstaande fraaie tuinen. Een aantal daarvan zal tijdens de Donateursdagen in Augustus worden bezocht.

'Room outside' - De Heerlense tuin van Ineke Greve

Wie over Heerlens superbrede en ook supersnelle wegen suist, zal niet vermoeden dat aan het einde van zo'n brede met neutraal bosplantsoen omgeven rondweg een romantische tuin en een kasteelachtig huis te vinden zou zijn. De oprukkende stad Heerlen heeft de omgeving waarin het vestingachtige huis van de familie Greve is gelegen aangetast, waardoor de uitzichten over het heuvelland van weiden met vee, boerderijen, hoogstam boomgaarden, holle weggetjes en bossages aan schoonheid hebben verloren. De noodzakelijke keuze, die daarom voor de tuin moest worden gemaakt, met energie aangelegd, bestond uit het naar binnen keren van de doorzichten, binnen de begrenzingen van de tuin. Nieuwe verrassingen moesten worden gecreëerd en met smaak en durf heeft

Tuin van mevrouw Greve uit Heerlen

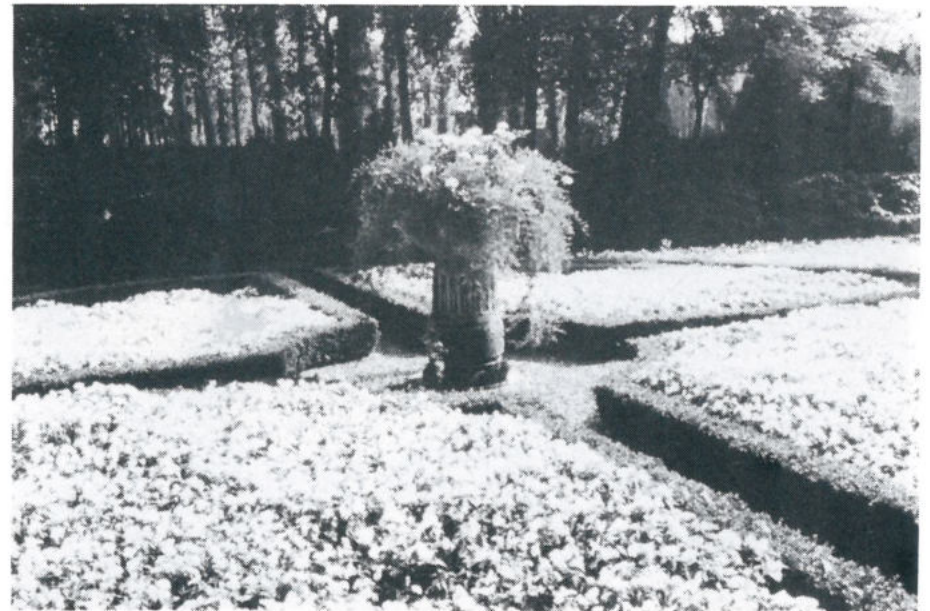
mevrouw Greve zich van die moeilijke opgave gekweten. Muren, hagen en bossages werden opgericht om het in hoogte sterk verschillende terrein in te delen, met als uitgangspunt het tuin-kamer-idee. Zoals een huis verrassend kan zijn om vanuit een lange gang verder door de kamers heen te dwalen, is ook hier een nieuwe as ontstaan, die met een rijke variatie aan lila, violet, rose en paars bloeiende planten is gevuld. De verfijnde kleurencombinatie is een goede les voor wie ook zelf 'ton-sur'ton' wil tuinieren. Met vele mooie klimplanten zijn de afsluitende muren bedekt, soorten die ons begerig maken naar ook zulke muren, schuttingen en klimrekken. Vanuit haar eigen ervaring heeft mevrouw Greve allerhande tuinobjecten bijeengebracht, die in haar koetshuis te koop zijn. Deze wereld van boeken, Portugese honingpotten, grenenhouten tafels, tuinmeubilair en allerhande tuindecoraties, zoals fruitmanden, ananassen en vazen ontwaart men als men door de grote tuin is heen gelopen. Na de violette gang komt de witte kamer met het tuinprieel, waar kruipcamille de bodem viltig groen bedekt en witte borderplanten staan. Een mooi prieel bekroont deze verstilte tuin, die verder naar een voorjaarslaantje voert. De kruiden- en de moestuin zijn ontwapenend in hun vorm en productiviteit, waardoor blijkt dat mooi en functioneel goed met elkaar te combineren zijn. Een gele vijvertuin ligt voor het koetshuis, waar het geld ons in de beurzen branden zal.

De tuin van kasteel van Wylre van de heer en mevrouw Eyck

Fraai is het kasteel van Wylre in zijn landschappelijke situatie bewaard gebleven met een bos aan de zuidzijde en een met populierrenrijen omzoomde weide aan de westelijke kant. Ten noorden en ten oosten rukt onvermijdelijk de dorpskern op als product van de verstedelijking van de 20^e eeuw.

Geen echte gevaren schijnen het kasteel met zijn grote onlangs verfraaide tuinen te bedreigen, zodat men hier van een weldadige overdaad in verrukking kan geraken. Overdaad aan architectuur, bestaande uit de fraaie brug, het mooie toegangshek en daarachter imponerend oprijzend het kasteel, dat een lust is voor het oog. Komend door het toegangshek zal men vertwijfeld voor de keuze staan of men eerst de witte rozentuin zal betreden of de violette rozenhof, die zich respectievelijk ter rechter en ter linker zijde voor de toegangsbrug bevinden, of dat men direct naar het kasteel en zijn koetshuizen zal gaan.

Wie kiest voor de tuin zal de voorhof missen, die omsloten door de koetshuizen bij het kasteel gelegen is. Een hof met vijver en met fraaie klimplanten langs de oude muren. De voordeur is met potten en éénjarigen verfraaid. Binnenkomen zal men niet en zo een geheim van het kasteel passeren, het

Tuin van familie Eyck te Wylre

geheim van het prachtige moderne interieur. De tuin biedt echter veel en zal ons in de eerste plaats interesseren. De slotgracht, die het kasteel en de koetshuizen omringt, is breed en met oude bomen omgeven, waarvan oude treurwilgen een romantisch effect geven aan de waterkant. In een strakke opeenvolging volgen dan de paarse, de gele, de witte en de rode tuin, die in een deel van de boomgaard werden aangelegd.

De tuinen liggen vlak en zijn met rijen bomen (appels en peren) omgeven, die ons noden voor een 'déjeuner sur l'herbe'. Op het ruime grasveld, dat aan de zuidzijde van het kasteel en de slotgracht gelegen is, staan oude bomen, waarvan er helaas vele bij de laatste stormen zijn omgewaaid. Toch is er genoeg om onze bewondering te verdienen, met name ook de moderne kunst die bestaat uit een grote hoge cirkel van metaal en uit moderne kleurvakken op het gras.

Het bos kon ik tijdens mijn vorige bezoek niet bezoeken; tijdgebrek en de vernielingen van de storm maakten de paden onbegaanbaar, wat jammer was aangezien zich hier bijzondere Limburgse wilde planten bevinden. Wellicht ontdekt u ze wel.

Kasteel Goedenraad te Eys

De tuin van kasteel Goedenraad - het echtpaar Snelders beheert met smaak en durf een oude buitenplaats

Een van de meest vooraanstaande tuin- en landschapsarchitecten van Limburg heeft de zorg voor kasteel Goedenraad in Eys op zich genomen, tesamen met zijn energieke vrouw. Het is Wil Snelders, die na een succesvolle carrière dit landgoed kon verwerven en de zorg voor de uitgestrekte tuinen op zich nam. Een tuin bestaande uit een diepe vallei, waarin de wanden van de vallei met oude boomranden zijn omgeven en zo beschutting geven tegen wind en strenge vorst. In de vallei werd het kasteel gebouwd, dat onlangs werd gerestaureerd en prachtig in het landschap past.

Men kan dit zelf ervaren, als men na het parkeren van de auto door de lange laan naar het poortgebouw toeloopt, dat met de dienstwoningen de tuin en het kasteel hermetisch zou kunnen afsluiten. Als echter de poort uitnodigend openstaat, betreden wij de voorhof, die onlangs met buxusranden werd beplant. Een eigenzinnig ontwerp van een creatieve tuinarchitect, die hier zijn eigen visie op het voorplein durft te geven.

Achter het kasteel ontwaart men de lange tuin, die uit een tweetal meanderende taxushagen bestaat. De taxushagen buigen tesamen uit en in ter omsluiting van een zich verbredend en versmallend graspad. Aan het einde ziet men een grote spiegel, die uit vijverwater blijkt te bestaan.

De witte tuin, die Wil Snelders in de moestuin heeft aangelegd, is bloeiend door de integratie van moderne kunst met tere vaste planten, die in een oude context staan. De Engelse dame, die hier veel van de oude tuinaanleg heeft gerealiseerd, woonde vroeger op Goedenraad en haar geest waart rond boven de oude taxushagen. Een groene tuin is zo ontstaan, waar bloemen verfraaiend zijn, maar architectuur de hoofdzaak bleef.

De met smaak ingerichte kamers en het ruime terras aan de achterzijde herbergen vele verrassingen, die u zelf ontdekken kunt, als u de mooie tocht zult maken door het Limburgse landschap en in Eys uw halte vindt.

De geraffineerde bloementuin te Rekum

Net over de fiscale grens, die Nederlands Limburg van Belgisch Limburg scheidt, bevinden zich vele fraaie tuinen, die door Nederlanders zijn aangelegd.

Enkele zag ik ervan, die bijzonder waren, echter geen tuin is zo geraffineerd beplant als wel de tuin, die de heer en mevrouw Roosmalen in het aardige dorpje Rekum lieten ontwerpen door de heer en mevrouw Canneman. Door aankoop van een zich van woonhuis tot schuur ontwikkelend langwerpig gebouw huis was een breed

tuinfront een gegeven en gelukkig had de brede tuin bijna geheel dezelfde maat als het huis en de aanbeldende schuren. Een extra stuk grond werd bijgekocht, dat zich achter een romantisch prieel van kornoelje bevond. Dit als Cornus mas voor de Latinisten bekend staande struweelbosje was perfect tot een uit bogen bestaand terrasje gesnoeid. De ligging van het prieel tegenover de belangrijkste deur naar de tuin deed logischer wijze een zicht-as ontstaan, die met een verharding van tegels en klinkers werd benadrukt en met een dubbele lavendelhaag in mauve-witte randen werd bekroond. Twee grasvelden ter weerszijden van het prieelpad werden met sierlijk bebladerde Malusboompjes beplant. Langs de randen van deze grasvelden werd aan de westelijke zijde een border aangelegd voor de hoge tuinmuur van baksteen, die aan deze zijde de tuin afsloot.

Geschoren perfectie in de tuin te Rekum

Een border van ongeëvenaarde schoonheid, die uit tinten violet met vele lichte tinten roze, blauw, wit en grijs bestaat van Campanula's, Geraniums, Phloxen, riddersporen en oude rozenstruiken. Aan de oostelijke zijde van het grasveld ligt nu de kruidentuin met de perenboompjes, die over mooi gevormde bogen zijn geleid. Daar bevindt zich ook een geheime tuin met een zonnewijzer en voorts Clematis, Buxus, Hosta en veel klimmende hortensia's. De verrassing wacht dan nog steeds, voor wie hier al genoeg mee wil nemen, van een drietal tuinen achter een hoge,

bij het kornoeljeprieel aansluitende beukenhaag. Een witte rozen-tuin, een Hosta-rozen-watertuintje en een groene hof met goud-iepen vormen hier drie individuele tuinen, die het extra vormen, dat men vanuit het huis niet kan ontwaren. De ongekennde perfectie, die hier wordt nagestreefd, zal weinigen zijn gegeven, en een waar fanatisme is hieruit voortgekomen, waar planten zich wel bij bevinden en waarvan velen op speciale uitnodiging mogen genieten.

Maastrichtse stadstuinen

De Romeinse handels- en vestingstad aan de Maas heeft vele culturen aan zich voorbij zien trekken en van bijna ieder wel iets goeds weten te behouden. Romeinse opgravingen leiden tot een aardig pleintje bij de Stokstraat. De Looiersstraat en het Looiersplein herinneren aan de tijd, dat hier leerlooiers hun huiden spoelden in de dwars door de oude binnenstad stromende snelle rivier de Jeker. Nu stroomt het water langs vele mooie tuinen heen, voorbij het moderne fraaie conservatorium. De Jeker vervolgend komt men langs het Wevershuis, dat het Natuurhistorisch Museum van de provincie herbergt, waarbij een fraaie tuin. Hier zijn de wilde planten van delen van Limburg bijeen gebracht, niet in een poging tot volledigheid, maar in een geslaagde opzet om een bijzondere tuinbeplanting samen te stellen. Veel bijen worden hier gehouden, die de lucht vullen met hun eigen bezige gebrom; iets stadsere geluiden ronken op het Looiersplein, dat druk en gezellig is. Althans, druk voor de bewoners, die er hun kinderen willen laten spelen, of de ouderen die het jeu-de-boule spel bedrijven, of zomaar wat onder de bomen flaneren, kijkend naar de brede imposante gebouwen, die hier staan. Er ligt een hofje met een lieve bloementuin en er zijn particuliere tuinen waarvan een zijn voordeel zal openen. De langgerekte stadstuin, die u dan zult zien, heeft als begrenzing een twaalfde eeuwse oude stadsmuur van Maastricht, nu met druiven begroeid.

Foto's: Arend Jan v/d Horst

Donateursdagen in Zuid-Limburg

Dit artikel is geenszins bedoeld als een laatste oproep om zich nog te melden voor de jaarlijkse donateursdagen 1987. In tegendeel. Uw enthousiaste reactie heeft een overweldigende aanmeldingsgolf teweeggebracht, hetgeen de daartoe in het leven geroepen organisatiecommissie van donateursdagen in Zuid Limburg voor interessante problemen heeft gesteld.

Helaas moesten wij toch overgaan tot het teleurstellen van een groot aantal donateurs met introducés alhoewel wij getracht hebben doormiddel van een andere excursie voor een alternatief te zorgen. Maar toch. Het zal ons bestuur er toe brengen om zich te beraden op nog andere wijze van organiseren van de donateursdagen opdat zoveel mogelijk donateurs kunnen deelnemen. Wij hopen in het najaarsnummer verslag van deze Zuid Nederlandse excursies te kunnen uitbrengen.

Inmiddels heeft iedereen die zich aanmeldde bericht gehad, hetzij positief of negatief. Mochten er onverhoopt veranderingen zijn laat u ons dit dan weten opdat wij anderen uw plaats kunnen aanbieden.

P.A.H.-B.

Fruitmuseum te Culemborg

In de twee laatste Tuinjournaals nr 3 van 1986 en nr 1 van 1987 werd het thema vruchtbomen nader belicht, hetgeen mede aanleiding was om daarbij het onderwerp slangenmuren te betrekken. Helaas bereikte ons het Persbericht over de voorgenomen vestiging van een Fruitmuseum/voorlichtingscentrum te Culemborg n  t te laat om nog te kunnen worden 'meegenomen' in dat eerste Tuinjournaal van april 1987.

De Nederlandse Stichting Fruitrassen werd opgericht om te komen tot een nationaal fruitcentrum met het doel instandhouden van fruitrassen en boomvormen, vooral oude vormen van fruitteelt. De activiteiten zullen zich richten op een museum, inventarisatie tentoonstellingen, bibliotheek, productverwerking en verkoop, een boomkwekerij en allerlei vormen van voorlichting.

Informatie bij bureau voorlichting 03450 - 12444.

Overigens verwijst de redactie in dit verband ook naar de boekbespreking elders in dit nummer van de heer E. Odinet over 'Hoogstam vruchtbomen' van J.M. Brand.

Landgoed Den Aalshorst

**Met een bijzondere collectie
fruitboomsoorten   n -snoeivormen**

Meester Godert Willem Baron van Dedem creëerde in Dalfsen op onvruchtbare grond een rijk dragende fruitteelt.

Bij een bezoek aan Dalfsen bleek Den Aalshorst een landgoed van cultuur-historische waarde te zijn: een fraai, goed onderhouden landhuis, met een vijver in Engelse landschapsstijl en een siermoestuin, waarin verspreid nog diverse vruchtbomen meestal hoogstam.

Vervolgens een ommuurd gedeelte, de eigenlijke moestuin met groentebedden, enkele koude bakken en de restanten van een kopkas nog aantoonbaar aan de muur.

Verder leibomen langs de muren en over het middenpad een pergola met perebomen in allerlei vormen. Achter het ommuurde deel van een perceel met een gemengde hoogstam- en struikaanplant, ter rechterzijde nog redelijk intact, aan de linkerkant grotendeels gerooid. Dit alles was omsloten door een gracht en zwaaropgaand hout van beuken en eiken.

Leibomen

Zoals in kasteel- en kloostertuinen gebruikelijk werden de vruchtbomen geknecht in allerlei vormen. Staande snoeren over de gehele lengte bezet met ingekorte langloten en met kortloten en vruchthout.

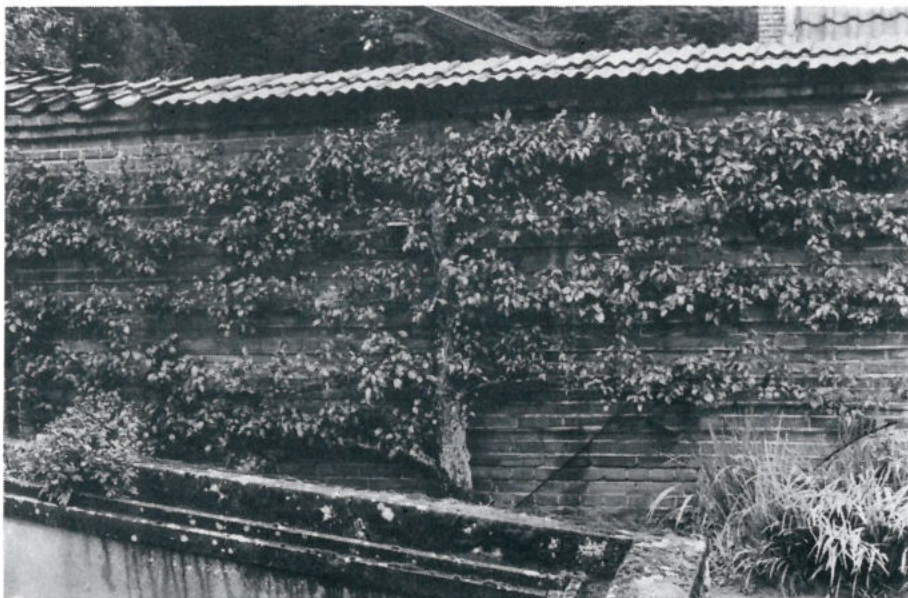
Deze snoeren zijn te vergelijken met de bomen in een cordon-systeem. Ter bevordering van de vruchtbaarheid werden ze schuin geplant met de kop naar de zon.

Dan verschillende enkele U-vormen, eigenlijk twee snoeren op één stam. Ook dubbele U-vormen (de zogenaamde palmet-candelaber) komen voor. Tegen de muur zowel als langs het middenpad staan fraaie zeer oude palmetvormen met vlakliggende zowel als met schuin oplopende takken. Ook de waaivorm, die meestal voor pruimen en perzik onder glas wordt gebruikt, vinden we hier bij enkele peren. Ook worden er bessen en morellen tegen de muur geteeld.

Vakmanschap is vereist

Zulke leivormen vereisen een vakkundige snoei.

Eerst om de boom in het gewenste model te krijgen en de beschikbare ruimte zo snel en goed mogelijk te vullen. Dan moet het ontstaan van kortloten worden bevorderd, die vervolgens door vervangsnoei in goede conditie gehouden worden. Bovendien is zomersnoei absoluut noodzakelijk. Deze kweekwijze gelukt slechts bij bepaalde rassen, die van nature veel kortloten en weinig langloten vormen.

Palmet met liggende takken

Bij peren gaat het beter dan bij appels. Bij morel, pruim en perzik is de waaier de meest geëigende vorm. Wie over deze snoei meer wil weten raadplege 'Het Leerboek der Fruittelt' onder hoofdredactie van prof. ir A.M. Sprenger en nog liever de voorganger daarvan, onder dezelfde titel, geschreven door Claassen Hazeloop en Sprenger. Maar ook eenvoudiger boekjes zoals 'Vruchtenteelt' door A. Schuttevaer, besteden daar aandacht aan.

Waarom nu niet meer?

Aan deze leibomen werden grote vruchten van prima kwaliteit gekweekt. De cultuurvorm is verdwenen omdat tegenover de late en geringe produktie de arbeidsbehoefte enorm was. Ook was de ziektebestrijding moeilijk uitvoerbaar. Tenslotte was, als er niet reeds een bestaande muur of schutting was, de investering in (ijzeren) palen en draad wel erg hoog.

Sortiment

Het uitgebreide sortiment omvat circa 27 appels en 28 peren. Daarbij zijn er die ook vandaag nog geteeld worden, maar nog meer die alleen oudere vakgenoten zich nog herinneren en die mogelijk nog hier en daar in een boerenboomgaard of in een moestuin voorkomen. We noemen de peren Beurré Clairgeau, Beurré Dumont, Beurré Durondeau, Le Lectier, Pitmaston Duchess, President Roosevelt, Juttepeer, Soldat Laboureur en Zwijndrechtse wijnpeer. En van de appels Ananas renette, Belle de Lunteren, Freiherr von Berlepsch,

Lunterse present, Transparente de Croncels en Zijden Hemdje. Aan de bomen hangen nog porseleinen naambordjes met rasnaam en gebruiksmaand, zoals die vroeger door de NPV in de handel werden gebracht.

Onderzoek

Door de proefboomgaard 'De Schuilenburg' te Lienden werd enthout van diverse van de oude appelrassen verzameld om na te gaan wat de betekenis kan zijn voor het geïntegreerde bestrijdingsprogramma, in het bijzonder wat hun vatbaarheid voor ziekten en plagen betreft en om vast te stellen wat de betekenis kan zijn van het laat uitlopen van de knoppen voor de ontwikkeling van voorjaarsplagen, zoals wintervlinder, wants, schurft en meeldauw. Deze rassen werden met vele andere opgeplant in de boomgaard van het IMAG* aan de Grebbedijk te Wageningen.

Landhuis 'Den Aalshorst'

Het landgoed

Huis en tuin maken deel uit van een landgoed, eigendom van BV Den Aalshorst, ten dele verpacht, anderdeels in eigen exploitatie. Een rentmeesterskantoor voert het beheer. De tuinbaas heeft het dagelijks toezicht en doet met behulp van een à twee man het nodige werk. Elk jaar is er een landgoedkamp van de ANWB, en nu en dan steken in een lang weekend de aandeelhouders en hun kinderen de handen uit de mouwen om de tuin wat op orde te brengen.

*) Inst. v. mech. arb. en geb.

Porceleinen hangetiquette met ras en gebruiksmaand

Het is duidelijk dat met een dergelijke arbeidsbezetting van normaal onderhoud geen sprake kan zijn. Maar als er meer en vakkundig personeel wordt aangetrokken is het zeer de vraag of in deze vorm wel een rendabele exploitatie mogelijk zou zijn.

Dit paradijselijk geheel, met grote historische waarde mag niet verloren gaan. Misschien kan dit artikel* een eerste aanzet zijn om geïnteresseerden met de eigenaren rond de tafel te krijgen en te beraadslagen wat aan het instandhouden van de tuin van 'Den Aalshorst' kan worden bijgedragen.

**) Dit artikel werd overgenomen uit 'De Fruittelers', weekblad van de Nederlandse Fruittelers Organisatie.*

DE KLEINE PLANTAGE
een aparte kwekerij in het noorden van het land

vaste planten
stinzenplanten
aparte éénjarigen

van gewoon
tot
heel bijzonder

nieuw adres:
open op donderdag vrijdag en zaterdag

HANDERWEG 1 9967 TC EENRUM
soortenlijst na storting 2,50 op giro 3805783

tel. 05959-1604

'Hartje Groen' te Hattem

Hoe ontstond 'Hartje Groen'? Hoe kwam het aan de financiën voor de uitvoering van de talrijke projecten, die het te Hattem, een oude historische stad, ten uitvoer wilde brengen? (Zie hiervoor ook het overzicht aan het einde van dit artikel) Wij, leden van de werkgroep 'Hartje Groen', begonnen eind juni 1978 de voorbereidende besprekingen met de gemeente naar aanleiding van de eerste competitie, uitgeschreven door de Vereniging Nederlandse Koninklijke Heide Mij, geheten 'Een kern waar pit in zit'. Ook de provinciale stichting 'Ons dorp kan schoner' heeft jaarlijks een wedstrijd. Reeds in 1979 konden wij de eerste prijs 'Parel van Gelderland' in ontvangst nemen.

Ons eerste project, het aanplanten van meer bomen in de binnenstad, werd in 1979 gerealiseerd: Kweeperen en mispels bij de oude stadsmuur, lijsterbessen in een steeg, linden op parkeerplaatsen, klimrozen langs kale muren.

Op het dak van een waterpompgebouwtje hebben we een daktuin aangelegd. Het benodigde geld voor deze actie verkregen we door inschrijvingen van particulieren op bepaalde bomen en struiken, waarna de schenkers een 'heuse', door ons zelf vervaardigde, oorkonde thuis bezorgd kreeg!

In 1980 legden we de 'Franse Hof', een openbare kruidentuin aan op een uniek plekje middenin de binnenstad achter de Nederlands Hervormde Kerk en naast de toen juist gerestaureerde Franse school. Vele ontwerpen gingen door onze handen voordat we echt met de spade aan de slag konden gaan. Ook in dat jaar hield 'Hartje Groen' de Hartesteunen/bloemenmandjes actie, speciaal voor de binnenstad bewoners, die toen voor een zeer schappelijke prijs te hartesteunen met de gevulde bloemenmanden konden kopen, die door 'Hartje Groen' ook opgehangen werden. Voorwaar, een heel karwei!

In 1982 ondernam 'Hartje Groen' weer een heel ander project, namelijk de restauratie van een zeer vervallen theekoepel boven op de stadsmuur. Dat was een bijzonder ingewikkeld probleem, want de theekoepel staat op het terrein van 'Het groene kruis', vlakbij de oude stadsmuur en deze muur is het eigendom van de gemeente. Bovendien ontdekte de vereniging 'Heemkunde' van Hattem tijdens de restauratie een oude trap in de muur, 'De Verkentoren', zodat dit grote werk inclusief de aanplant van het bijbehorende toegangspad en de verwijdering van een grote acacia, die door de theekoepel groeide, tijdrovender was dan wij gedacht hadden en ver boven onze begroting uitging. Maar gelukkig kreeg 'Hartje Groen' net op tijd enorm veel hulp en steun van de Bond Heemschut en van de Zomerzegels.

In 1984 legde 'Hartje Groen' in overleg met Anton Pieck het museumtuintje aan op het binnenplaatsje tussen het Streekmuseum, Voermanhuis en Anton Pieckmuseum. Een waar feest om dat te mogen doen!

In 1985 heeft 'Hartje Groen' een 'prikplantsoentje' aangelegd achter 'het Spookhuis' op verzoek van de stichting 'Stadskern'. In datzelfde jaar voerde 'Hartje Groen' de eerste besprekingen over de aanleg van een heemtuin op een stuk grond, dat ligt langs de stadsmuur en dat 's winters vaak onder water staat. In 1986 en 1987 is 'Hartje Groen' daadwerkelijk bezig geweest met de Heemtuin, die de naam 'De Wallhof' zal dragen. In het najaar van 1986 werd het allerzwaarste werk gedaan door graafmachines, waarna werkers en werksters van 'Hartje Groen' vrijwillig het koeliewerk verrichtten. Met wilgentenen zetten zij de damwand ronde vijver af en kruiden de modder verderop. Op dit terrein liep vroeger een stadsgracht. 'Hartje Groen' hoopt hier weer de verloren gegane IJselflora en stinze planten te doen herleven. Helaas moet de heemtuin nu tijdelijk afgesloten worden met het oog op vernielingen.

Uiteraard lijkt dit alles op papier erg eenvoudig, doch het is dankzij overredingskracht, mee- én tegenwerking van diverse instanties en de fantastische inzet van vele vrijwilligers, dat we onze plannen tot nu toe hebben kunnen uitvoeren. Het is een vreugde te zien, hoe ook de Hattemers 'de groene geest' hebben gekregen. De oude binnenstad met haar steegjes ziet er nu verzorgd uit met stoeptegeltuintjes, bloembakken en hangmandjes aan de hartesteunen. Ook het Kerkplein is nu aan de kant van de huizen op initiatief van 'Hartje Groen' vrij van auto's. Een zonnewijzer, geschonken door de gezamenlijke artsen, siert de

Aanleg Heemtuin Hattum 1986

'Franse Hof'. Helaas is de wijzer al drie maal vernield, maar ook tot driemaal toe door een vrijwilliger hersteld! Het onderhoud van al deze projecten wordt door ons gedaan, alleen de bomen die we in 1979 geplant hebben, hebben we aan de gemeente overgedaan. Aangezien in 1985 de 'boom-kleuterjaren' voorbij waren, heeft de gemeente het snoeiwerk over genomen.

Hele fijne en goede contacten heeft 'Hartje Groen' ondervonden, onder andere met An Rutgers van der Loeff voor haar boek 'Met mijn tuin in de wolken', waardoor enkele jaren later zelfs een televisie presentatie plaatsvond!

Ook minder prettige ervaringen vielen ons ten deel: vernielingen aan de reeds genoemde zonnewijzer, vermissing van planten uit de Franse hof; processen-verbaal, kinderbescherming en bezoeken aan de ouders van de stoute jongens. Ook dat hoort bij ons vrijwilligerswerk!

Het enthousiasme van steeds meer en nieuwe medewerkers taant niet. Het werken op de diverse projecten geeft veel vreugde, juist doordat dan velen ons vragen stellen en interesse tonen in alles wat wij als 'Hartje Groen' voor het algemeen welzijn van Hattem pogen te doen. Die spontane reacties geven ons allen veel moed om verder te gaan, want veel moed, energie en tijd blijven vereist.

Mocht u geïnteresseerd zijn in ons werk, kom dan eens langs in Hattem. Bij de V.V.V., het gemeentehuis (ook zeker een bezoek waard) en in de 'Franse school' weet men 'Hartje Groenmensen' te vinden.

C.W. van den Wall Bake-Maris

'Hartje Groen'

Het essentieelste en belangrijkste element van al het werk was en is:

1. Een goede verstandhouding opbouwen én behouden met de gemeente: Burgemeester en Wethouders, directeur van gemeentewerken, plantsoenen-dienst.
2. Vooral géén subsidie, maar zo nodig wel hand- en spandiensten vragen.
3. Goodwill kweken bij de gemeente én de bevolking.
4. Prijzen winnen.
5. Op twee middagen per jaar, één voor en één na de IJsheiligen, eigen gekweekte planten verkopen.
6. Op de Kerstmarkt (die nu reeds op initiatief van Hartje Groen drie maal gehouden is) eigen-gemaakte kaarsen met droogbloemen, eigenge-maakte jams, eigen gemaakte kerststukken- en kransen, correspondentiekaarten met eigenge-droogde bloemetjes versierd en dergelijke verkopen.
7. Prentbriefkaarten, legpuzzels en kruidenwijzers aan de man brengen.
8. Een éénmalige verkoop van de bloemenmanden.
9. Hartesteunen verkopen.
10. Tuinadviezen geven.
11. De kerk versieren ter ere van een huwelijk, uitsluitend op speciaal verzoek.

Dit is een hele lijst van activiteiten, waarbij een uiterst belangrijke factor achter in het oog gehouden moet worden. Namelijk GEEN CONCURRENTIE VOOR DE PLAATSELIJKE MIDDENSTAND TE WORDEN, c.q. TE ZIJN.

Walenburg

Behoud en beheer van de Hof!

Het bestuur van de Tuinenstichting is nu, halverwege het seizoen niet ontevreden over de eerste resultaten met betrekking tot zijn nieuwe taak. Dankzij hard werken van hovenier Mandersloot ligt de tuin er bijzonder 'bloeiend' en verzorgd bij.

Een groot aantal vrijwilligers is volgens rooster ingedeeld om tijdens de 'open dagen' actief te zijn bij kaartverkoop en Tuinenstichting-stand; ook de omzet van dit winkeltje zorgt voor de nodige financiële steun.

Hartverwarmend is, zo meldt onze penningmeester de heer P.J. Langeveld, het meeleven van onze donateurs met onze nieuwe verantwoordelijkheid. Velen hebben gehoor gegeven aan de oproep om via een extra acceptgiro-formulier aan het Walenburg Fonds te offeren! Het bestuur is al diegenen veel dank verschuldigd. Mocht het aan uw aandacht zijn ontsnapt en wilt u ook van uw sympathie met Walenburg getuigen, het gironummer is 1937912 t.n.v. de Nederlandse Tuinenstichting onder vermelding van Walenburg-Fonds! En denkt u vooral aan de openstellingsdagen:

zaterdag 11 juli
dinsdag 11 augustus
zaterdag 5 september

Kom en overtuig uzelf!

P.A.H.-B.

Geschiedenis van tuin 'La Bussola'

Bickerslaan 17, Schoorl

Zomer 1977 bood de vorige bewoonster van de Bickerslaan 17 ons haar pand ten verkoop aan. Op een typische hollandse zomerdag, in de gietregen dus, kwamen wij een eerste blik op tuin en huis werpen en ik herinner mij, dat ik, zodra ik de achtertuin instapte betoverd raakte door de idyllische omgeving en drijfnat, staande tussen een fantastisch mixture van moes,- en heemplanten besloot 'bingo, this is it'.

Zomer 1978 namen wij ons intrek in de garage, terwijl het interieur drastisch gewijzigd werd door middel van een ingrijpende verbouwing. De eerste vijf jaar ging onze energie voornamelijk op aan de opbouw van mijn mans huisartsenpraktijk, de afwerking van het interieur en aan de peuterjaren van onze twee oudste zonen. Iedere resterende minuut besteedden wij aan het onderhoud van onze heemtuin, die veel onderhouds-intensiever bleek dan wij gedacht hadden.

Herfst 1982 besloten wij onze vakantie op te offeren aan een gedeeltelijke herindelings van de voortuin, aangezien onze derde zoon in de richting van de natuurlijke vijver en omringende beken dreigde te gaan kruipen.

De drie majestueuze moerascypressen bij de oprit werden gespaard, doch de twintig jaar oude lindeboom, de spil van de bosvoortuin werd neergehaald, waardoor het boskarakter verdween en een zee van lucht en licht openbrak. De resterende bosbeplanting onder andere krentenbomen, hulst, laurier, forsythia, deutzia, corilopsis, duindoorn werd verplant en gebruikt als boomsingel. Het merendeel overleefde deze ingrijpende operatie, mede dankzij de permanente, uitzonderlijk hoge grondwaterstand, die veroorzaakt wordt door het drangwater van de nabijgelegen hoge duinen. De natuurlijke beken, die ons perceel omringen kosten qua onderhoud de nodige tijd in verband met de jaarlijkse schouw, maar wij hebben nog nooit een tuinslang behoeven te hanteren. Aangezien de percelen aan de Bickerslaan sinds enkele jaren verplicht op het nieuwe rioleringsstelsel zijn aangesloten, hebben wij goede hoop, dat de oorspronkelijke beekflora terugkeert, evenals het verdreven stekelbaarsje. Het aspergeveld langs de oprit werd gerooid, aangezien ik het enige gezinslid bleek te zijn, dat ze at, maar daarvoor ook vele uren stond te aarden, te mesten en te rooien. Wij plaatsten een laurierhaag in plaats van de uit zijn krachten gegroeide beukhaag en deze heeft ondanks de situering op het oosten de afgelopen winters wonderwel overleefd.

Ter vervanging van de asperges ging ik mij te buiten aan mijn eerste, echte vaste planten aankoop in de kleuren abrikoos, oranje, geel afgestemd op onze interieurkleuren.

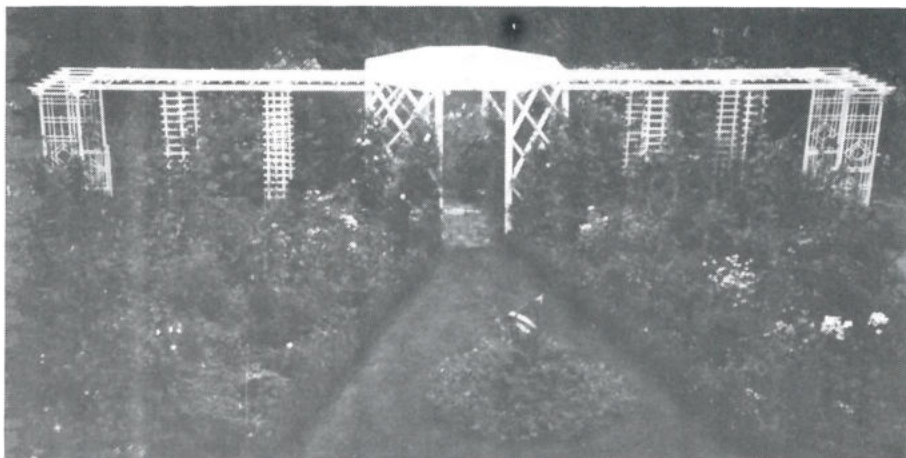
Het sjouwwerk zou nog vele herfstweken in beslag nemen, want aan de weg stond een fantastische partij Sollenhovenflagstones ter vervanging van het bestaande te kleine terras, waar de kinderwagen c.q. box en talrijke bloempotten strijd leverden om een zonnig plekje.

De richels tussen de flagstones vulden wij op met schelpjes, gelegd in cement, een waar monnikenwerk. Helaas bleek de egalisering van het voormalig bosterrein door de nu gedempte natuurlijke waterspaarbekkens de nodige drainageproblemen op te leveren, zodat het jonge, pas ingezaaide grasveld weer open moest om drainageslangen in te graven voor de afvoer van het overtollige regen en grondwater. Onze noeste arbeid ten spijt bleek niet afdoende en wij besloten het overtollige water, dat inmiddels ook via onze betonfundering opwelde rigoreus aan te pakken.

Wij zijn in het gelukkige bezit van het achter aangrenzende voormalige 'Dubbeltjesbos', waar men dertig jaar geleden bollen kweekte en deze voor een dubbeltje aan de Schoorlse bevolking sleet. In de loop der jaren heeft de inheemse flora er bezit van genomen en is er een heus berkenbos, annex bramenveld ontstaan, waar wij een dwarsverbinding konden laten graven met een dragline om van het overtollige water verlost te raken.

Ik had mijn lesje geleerd en toen ik najaar 1984 opnieuw aan de slag ging in de voortuin besloot ik om de geplande witte border, parallel aan de beek langs de Bickerslaan en grasveld meteen ongeveer 1 meter op te hogen. Bij een handelaar in oude stenen tikte ik enkele honderden cylinders op de kop, die indertijd gebruikt werden om hoogovenschoorsteen te bouwen. Zonder metsel-, of funderingsproblemen werd de 15 meter lange muur achter elkaar gestapeld, waarna ik me met mijn nieuwe witbloeiende en grijsbladige aanwinsten kon uitleven in de aangevoerde vruchtbare kleigrond, vermengd met eigen overjarige compost.

"La Bussola", Bickerslaan 17, Schoorl

Het tussenliggende jaar hoefde ik gelukkig ook niet stil te zitten, nadat ik destijds in een dolle bui het druivenprieel op de Amsterdamse Floriadeveiling had opgekocht. De trelisvorm heeft mij altijd al geïntrigeerd en werd drastisch doorgevoerd in ons interieur, dus niets leek mooier, dan dit klassiek italiaanse patroon buiten door te voeren. Met levensgevaar pootten wij met hulp van een ingehuurd mankracht ons nieuwe tuinornament midden in de achtertuin en vrij willekeurig, achteraf gezien, maar wel in het hart van de achtergevel. De zomerse bloemenweelde is ter plekke door de natuurlijke omstandigheden (vruchtbare vrij zure grond en een hoog vochtigheidsgehalte) dermate uitbundig, dat het prieel vanuit het huis min of meer aan het oog onttrokken werd. Wij rooiden de gehele vastenplantenborder en splitsten het geheel op in twee symmetrisch identiek ingeplante driehoeken met een tussenliggende grasdriehoekpunt en omhaagden de nieuw gevonden lijnen met buxus. Voornoemde hergroepering bleek een enorme ruimtelijke winst op te leveren, maar de diepte werking ontbrak nog.

Kortom vakantiezomer 1985 werd wederom qua geld en tijdinvestering aan achtertuin gependend. De pergola werd als centraal middelpunt geprojecteerd, van waaruit de diverse stralen in de vorm van paden en buxushagen zouden gaan lopen. Het aan de zuidzijde, voor het prieel gelegen driehoekenpatroon van gras en borders wilde ik herhalen achter het prieel, dus aan de noordzijde om meer diepte te creëren. De beide zijuitgangen aan west-, en oostzijde wilde ik met houtlatwerkconstructie uitbouwen en daarmee een droomwens in vervulling doen gaan wat betreft aan te brengen klimplanting in de vorm van clematis en rozen, teneinde het houtskelet om te toveren in een bloeiende en geurende doorplanten overkapte 'allée'.

Midden in de tweede grasveld driehoek creëerde ik een 'droge plek' in mijn tuin om mijn bijzondere italiaanse irisbollencollectie te koesteren na enkele rotingsjaren. Op dit eilandje van anderhalve meter doorsnee, uitgegraven, gedraineerd en opgevuld met grint, puin, turf prijkt sinds de openstelling van de Limburgse tuinen een reuze heksenbol, waarin huis, pergola en pastelsleurige borders prachtig centraal weerspiegeld worden. Onze labrador meent dagelijks een soortgenoot in dit spiegelend ornament te herkennen. De twee nieuwe achter het prieel liggende driehoeks borders vulde ik met de hoge vaste planten uit de twee voor het prieel liggende driehoeks borders, aangevuld met enkele botanische rozen. De voorliggende driehoeks borders konden zodoende ingeplant worden met nieuwe favorieten, onder andere enkele heesterrozen, eigen gezaaide delphiniums en stokrozen. De twee poorten aan de uiteinden van de pergola-uitbouw en de acht tussenliggende latwerken werden getrakteerd op een clematis en qua bloeitijd en kleur daarop afgestemde klimroos. Nu maar hopen, dat deze winter niet al te veel schadde oplevert en u en ik binnenkort onder een beschaduwde rozenallée kunnen wandelen langs een jonge vastenplantentuin, omzoomd door een vijftientig jaar oude bostuin.

Yolande Versélewel de Witt Hamer-de Groot

Pionieren op duingrond

De tuin van Ruimer Baan, Gortersweg 14, Schoorl

Mijn man en ik begonnen in 1952 aan onze tuin, in september 1953 betrokken wij het huis dat al een voorgeschiedenis had, waarover ik hier niet zal uitweiden. Het stuk grond, 3000 m², bestond uit een 2 m dikke laag kalkarm stuifzand. Daaronder ligt op de wadklei, een bewoningslaag uit het begin van de jaartelling en er bovenin is nu een dunne teeltlaag ontstaan. Het terrein was oorspronkelijk een weiland, maar afgeplagd tijdens de oorlog verwilderde het en we troffen er slechts een akelig lang, hard en veelal verdroogd gras op aan. Aan de westkant stond een rij dunne eikjes, telgen uit gekapte stammen. Vanuit het Noorden had de wind vrije toegang. Zo hier en daar waren twee jaar voordien, enkele rozen en heesters aangeplant. We begonnen maar met die enige verzorging te geven en mijn man maaide het gras met een handzeisje. Ergens stuitte we op ongeveer een m³ oud roest, voornamelijk in stukjes uitelkaarvallend Duits prikkeldraad, maar ook op een naaimachine!

Ik tekende een plan en van de landschapsarchitect C. Sipkes kregen we het lumineuze advies om een vijver te graven, we hadden namelijk zand nodig voor een ophoging rondom het huis en dat kon toen met een mooie flauwe helling gebeuren. Een sterke jongen uit de buurt hielp met graven en kruien, ook werden enige betekenisloze greppels geëgaliseerd.

Daarna begonnen we volgens het plan windkeringen te planten en borders uit te zetten, die we toen verscheidene jaren groenbemest hebben, in 't najaar tarwe zaaien, vroeg in 't voorjaar onder-spitten, later phacelia tussen pas geplante heestertjes en ook nog een klaversoort. Mijn man ging het gras, dat zijn troetelkind werd, verder verzorgen: mesten, kort houden en onkruid er uit steken. Het werd een echt mooi gazon. Nu weet ik mij niet goed meer te herinneren wanneer wij wát plantten, veel is ook weer vervangen en veranderd, je leert van je misgrepen en een tuin moet nooit statisch worden, bovendien worden de schaduwplekken, tot onze vreugde, groter en richtte de brandende zon daardoor minder schade aan.

Er kwamen composthoppen, die mijn man met kennis van zaken opzette en verzorgde. Er kwam een kleine groentetuin en een bessentuintje, tenslotte een schaduwrijk bospad onder de vorstelijk uitgegroeide eiken. We hebben een schaap gehad, lammetjes, daarna chinese knobbelganzen. (Die zorgden dat er om de vijver alléén maar gras kon groeien!) Ook de vijver was een levend element in de tuin, door het grote verschil in grondwaterstand 's zomers en 's winters, wel een meter. Tenslotte kwam er een pomp, waardoor het gieten tijdens de ergste zomerdroogte makkelijker werd.

De nieuwe rotstuin, 1986

Na het overlijden van mijn man in 1983, moest ik wel een ander beleid gaan voeren, maar de tuin zat t   vol aan goede herinneringen om er al afscheid van te kunnen nemen. Bovendien ben ik dol op het werken er in.

Eerst maakte ik hem iets kleiner door een strook grond aan een buurman te verkopen. Verder kreeg ik hulp van twee bezoldigde en enige onbezoldigde tuinkabouters. De bezoldigden zijn een man die hier in Schoorl rondgaat met een grote, snelle machine en grasvelden maait (in een kwartiertje is hij er mee klaar) en een gewezen tuinder die zo nu en dan eens een ochtend kan komen voor zwaar werk.

Van de onbezoldigden noem ik allereerst Chris van Orden (zijn tuin is ook opgenomen in de Schoorlse route), die mijn groentetuin in gebruik heeft, maar ook verder dikwijls hulp biedt en nieuwe ideeën geeft. Verder heeft de oud-Rijksconsulent voor de griend- en rietcultuur, ook een huisvriend, al jaren plantmateriaal aangebracht. Nu er geen ganzen meer zijn is oeverbeplanting aan de vijver mogelijk en met zeggen en wilgen wordt dat ieder jaar mooier. Ook wil ik de inspirerende rondgangen en gesprekken met mevrouw Haan-Wiegman noemen, de landschapsarchitecte die sinds haar prilste jeugd vergroeid is met dit binnenduinschap. Met al die hulp hoop ik nog een tijdje door te kunnen gaan en dingen verwezenlijkt te zien die je nu eenmaal - dat kan niet anders bij tuinen - lang van te voren al volgroeid in gedachten voor je ziet.

G.M. Pot-van Regteren Altena

In het april-nummer 1987 treft men een beschrijving aan van een drietal **Bergse Tuinen**.

De eigenaren, de heer en mevrouw Brons, mevrouw Conijn en mevrouw Stuurman, stelden hun tuinen op 30 juni open.

De tuinen van de heer Van Orden, mevrouw Pot en mevrouw Vers  lewel, allen te Schoorl, waren ook op die dag te bezichtigen.

De verhalen over de laatste twee tuinen zijn in dit nummer opgenomen. Mevrouw Vers  lewel is bereid naar aanleiding van dit artikel opnieuw een 'open dag' te houden en wel op 18 augustus aanstaande.

De tuinen van de heer Van Orden en mevrouw Stuurman zijn doorlopend tegen betaling geopend.

'Hoogstam-vruchtbomen' van J.M. Brand

Naar aanleiding van de Tuinjournalen gewijd aan vruchtbomen bereikte ons onderstaande **boekbespreking**.

Over geschiedenis, onderhoud en nieuwe aanplant van hoogstamvruchtbomen in produktieboomgaarden, in huis- en boerenboomgaarden, in kasteel- en kloostertuinen, op buitenplaatsen en langs wegen en waterlopen.

Het boekje vult een pijnlijke leegte op. Met name voor al diegenen die vruchtbomen willen aanplanten en die niet in hun keuze beperkt willen worden tot louter de moderne rassen.

Aan alle particuliere tuinbezitters, gemeenten, buitenplaatsbeheerders en boeren dus, heeft dit boekje heel wat te zeggen. Het geeft een zeer goed en bruikbaar inzicht hoe men het alom zo gewaardeerde 'oude' fruit weer terug kan krijgen in zijn omgeving. Wie koestert niet de herinnering aan de smaak van een heerlijke oude appel als 'Zigeunerin' of van een Maagdenpeer. De moderne Goudreinet is ook een 'oudje' met een verleden dat teruggaat tot 1750, zij het dan wel als hoogstam.

Naast nieuwe aanplant zal herstel van oude boomgaarden regelmatig aan de orde zijn. Eigenlijk is dit werk, waarvoor men ook een snoeicursus gevolgd moet hebben. Deze worden onder meer gegeven door provinciale stichtingen voor landschapsverzorging. De uitgever van het boekje is tevens de overkoepelende organisatie van deze stichtingen. Voor hun vrijwilligers verzorgen zij regelmatig zulke snoeidagen.

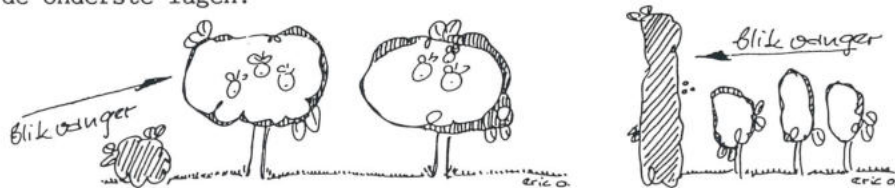
Het is werkelijk ten zeerste de moeite waard zo'n snoeidag mee te maken. Speciaal voor wie met achterstallig onderhoud te maken krijgt. Soms komt er een dermate onwaarschijnlijke vracht snoei-hout uit één boom dat men het zonder voorkennis voor mishandeling zou houden. En toch: 'snoei geeft groei'.

Het boekje van J.M. Brand geeft allereerst een beeld van de geschiedenis van fruit. Deze gaat al terug tot voor de Romeinse tijd. En zij waren het die via veldtochten de fruitteelt over Europa verspreidden. Van Karel de Grote is bekend dat hij voorschriften gaf over het beheer van fruitbomen op zijn landerijen. Behalve in handen van edellieden kwam fruit voor binnen de ommuring van het klooster. In de 12   eeuw werden veel kloosters gesticht, waarbij de bestaande kloosters fruitbomen schonken aan de nieuwe. Zeeland kent in 1271 al een gilde van 'fruyteniers' en is de rest van Nederland dan voor. Maar in de 15   eeuw hebben diverse steden 'appelmarkten' waar het fruit blijkbaar een eigen plaats innam. Als de handel in fruit in de 16   eeuw toeneemt worden meer boomgaarden in gras aangeplant, waarbij beweiding mogelijk is. De stamhoogte was dientengevolge 1.80 tot 2.25 m.

Veel steden en dorpen waren toen omringd door tuinderijen en boomgaarden. Bij stadsuitbreidingen verdwenen de boomgaarden meer naar het platteland. Langs wegen en dijken zette men voorheen ook fruitbomen; op overhoeken eveneens. Veelal stonden er late winterassen (bewaarfuit). Op de Bloemdijken in de Zak van Zuid-Beveland wordt momenteel door Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer weer fruit geplant, onder meer noten en kroosjespruimen in de nabijheid van dorpen.

Vanouds bestond er binding tussen bewoning en vruchtbomen doordat de oude ontginningsbases tevens geschikt waren voor fruitteelt (stroomruggen en beekdalen). Zo lag oude bebouwing vaak in het groen.¹ De overgang stad-buitengebied werd verzacht door boomgaarden. Er was een overgang van intensief naar extensief beleefde ruimte.

De hagen en windsingels waren in vroeger dagen bedoeld om vee te weren. Zij waren niet noodzakelijkerwijs hoog. Hoogstambomen hoeven alleen in hun jeugd beschermd te worden tegen windworp. Moderne boomvormen moeten echter beschut staan en worden beschermd door singels en hoogopgaande populier met soms elzen in de onderste lagen.

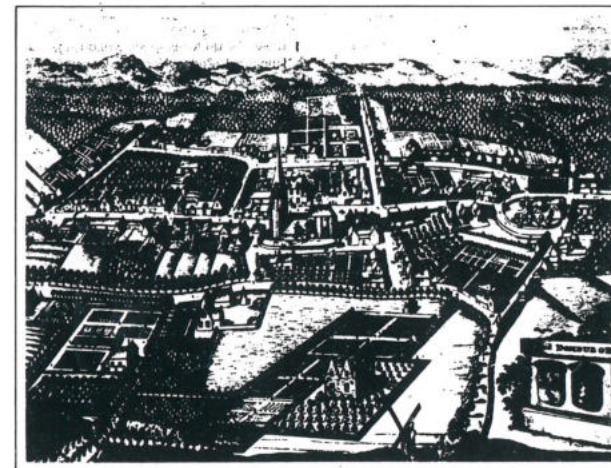
Het boekje 'Hoogstam-vruchtbomen', gaat voorts in op de genetische betekenis van oude soorten. Het geeft tabellen met het appel- en perensortiment van 1920 tot 1930 per provincie. Ook de ecologische betekenis komt op een interessante manier aan de orde. De revue passeren bijzondere planten, hagen, epifyten, paddestoelen en zoogdieren, vogels en ongewervelde dieren.

Beheer komt uitgebreid aan de orde met beheersdoelstellingen, snoei en praktische richtlijnen voor het fruit, de ondergroei en de hagen.

Bij snoei wordt een lijst gegeven van soorten die respectievelijk op kort- en op langvruchthout dragen. Ook bomen met achterstallig onderhoud komen aan de orde.²

De leivormen (zoals van peer en perzik) zijn in het klooster ontstaan. Het gebruik van andere onderstammen maakte kleine boomvormen mogelijk. Door snoeien, buigen en aanbinden ontstonden leivormen als espalier, een kandelaber met twee tot negen armen.

1. De stads- en dorpssilhouetten werden niet onttrokken aan het oog door bos of bossages. Eerder werden zij visueel ondersteund door het niet al te hoge fruit (Voor Zierikzee is dit momenteel aan de orde).
2. Eigenlijk moet men de boom kennen voor het beheersplan en de juiste snoei. Men zal de boom soms moeten laten determineren.

Overzicht van de stad Domburg in Zeeland, met tuinen. Gravure uit: Smallegange, Kronyk, 1696.

Deze intensieve teelt werd bedreven in het specifieke milieu van de ommuurde kloostertuinen. Het intensief behandelen van fruit werd later ook toegepast op buitenplaatsen. Zowel leisoorten als hoogstam namen hier een belangrijke plaats in; men verschaftte er zich veel aanzien mee. De boomgaard vormde steeds een belangrijk onderdeel van de buitenplaats. Zij kenden een hoogtepunt ten tijde van de VOC.

Uit de kennis van rijke burgers en geestelijkheid ontwikkelde zich in de 19^e eeuw de 'pomologie', een sortimentsleer. Behalve in de industrie vond er een krachtige ontwikkeling plaats in de land- en tuinbouw. In Zeeland kwam de boerenhofboomgaard het eerst in zwang. Na 1840 werd deze gewoonte ook elders overgenomen. Door de landbouwcrisis eind 19^e eeuw schakelden velen over op het kweken van fruit. Het gevolg hiervan was dat het landschap rond steden en dorpen in Zuid-Limburg voornamelijk bepaald werd door hoogstam-boomgaarden.

De intensieve laagstam-teelt, zoals we die nu kennen, ontstond na de Tweede Wereldoorlog. In nieuwe boomgaarden nam deze spilvorm een dominante plaats in. Ook in bestaande boomgaarden verving men arbeid door kapitaal. Rooipremieregelingen in 1953 en 1957 in Nederland en in 1968 in de gehele EEG hadden tot gevolg dat de hoogstam-boomgaard zeldzaam werd. Maar niet alleen dat, ook het sortiment verschraalde danig. Smaak en variatie maakten plaats voor bewaarbaarheid en geschiktheid voor transport.

Voorbeelden van buitenplaatsen met leivormen in alle maten en soorten zijn 'De Aalshorst' in Dalfsen (schuine snoeren, palmetten, waaiervormen en verschillende vormen vollewinds-leibomen) en verder 'Queekhoven' te Breukelen en 'Huis te Manpad' te Heemstede (slangemuur). Gedrieën vertegenwoordigen zij een uiterst rijke cultuurhistorie.

Erik Odinot

'Oud en nieuw' fruit uit het Mergelland

Ger Frints,
in de sneeuw
temidden
van zijn
jonge fruitbomen
(foto: Thijs Habets
Maastricht)

Eén van de meest opvallende fruitboomkwekerijen van Nederland is ongetwijfeld dat van de Gebr. Frijns in Groot Welsden, een gehucht onder Margraten in het hartje van het Zuidlimburgs heuvel-land. De gebroeders zelf heten intussen Frints; hoe de verwisseling van de naam heeft kunnen gebeuren is nog altijd een raadsel. Buiten de drie broers Frints werkt er ook een zoon van de oudste broer en een neef. (Er is in Groot Welsden nog een familielid, die ook al bomen kweekt, en die *Frijnts* heet).

In het telefoonboek staan ze onder elkaar, met hun korte oerlimburgse namen: Sjr, Jan, Jef en Pie. Sjr, de oudste, is duidelijk de baas en de ziel van het bedrijf. Hij is vast verbonden met de Limburgse grond, en hij heeft ook een aandeel gehad in het verzet tegen het afgraven van het plateau van Margraten - waar het 20 hectare grote bedrijf op gevestigd is.

De grond is zeer goed voor de kweek van vruchtbomen. Het is grond zonder stenen, goed vochthoudend, vrij zwaar en vruchtbaar. Nadelen zijn er ook: in de dalen heeft men snel last van late nachtvorsten, op de heuveltoppen wil nog wel eens een gemene wind waaien. Maar er zijn ook klimatologische voordelen, zoals de sneeuwval die in Zuidelijk Zuid-Limburg doorgaans vooraf gaat aan een vorstperiode. Toen wij Frints in februari belden lag op zijn land 35 cm sneeuw, en hij at juist bij wijze van dessert een lekkere appel.

Dat is ook een mooi trekje van deze mensen: zij zijn gek op hun eigen produkten. Frints laat menigeen trots de kelder onder zijn huis zien, waar grote hoeveelheden ingemaakt fruit uit eigen tuin staan. Tot de favorieten van Frints zelf horen geconfijte kweeperen; harde appelstukken, geweekt in suikerstroop; ingemaakt bongerdpeertjes (in Zuid-Limburg meestal *bungelkes* genaamd); Hauszwetschen in azijn en suiker.

Wie bij Frints vruchtbomen wil bestellen moet er overigens bij vermelden op welke grondsoort de bomen terecht komen. Dat houdt verband met de vereiste onderstam. Frints kan enthousiast vertellen over onderstammen 7, 9 en zelfs 20 die worden toegepast: hoe hoger het nummer, hoe zwakker de onderstam. Voor vruchtbare, zware grond is het beter een zwakke onderstam te gebruiken, omdat anders de fruitboom te sterk groeit in blad en hout en weinig vrucht zal dragen. Alles uiteraard ook ter verkrijging van hoog-, half- en laagstammen voor diverse grondsoorten.

Bij de kwekerij, Groot Welsden 30 te Margraten, kunt u een lijst van oude en moderne fruitrassen bestellen, die samen het assortiment van de Gebr. Frijns vormen. Van de oude is vaak de herkomst nauwelijks bekend, maar er zijn fruitsoorten onder waarbij de allernieuwste het niet halen, qua smaak en kwaliteit...

Aandacht voor heimplanten

Er is de laatste jaren een groeiende belangstelling voor planten die van nature in Nederland voorkomen, de zogenaamde *heimplanten*. Op een toenemend aantal tuincentra zijn ze verkrijgbaar. Kwekers van heimplanten hebben zich verenigd in het *Heimplanten Collectief*. Ze hebben zich ten doel gesteld de soortechtheid en de kwaliteit van het produkt te garanderen. Tevens streeft men ernaar plantmateriaal van Nederlandse origine te kweken. Dit is belangrijk, omdat er genetische afwijkingen bestaan tussen bijvoorbeeld een franse margriet en een Nederlandse; de verschillen uiten zich in bloeitijd, beharing, kleur e.d.

De verkoopervaring heeft uitgewezen, dat de groep van liefhebbers hooguit 30% bedraagt van het totaal. Hieruit volgt, dat ruim 70% van de verkocht heimplanten terecht komt bij mensen die ze puur om de sierwaarde kopen. Dat er heimplanten zijn die om hun uiterlijk begeerd worden is niet nieuw. Boeren haalden vroeger de mooie heimplanten uit het veld naar hun tuin, bij voorbeeld sleutelbloem en oranje lelie. Helaas verdwenen deze planten na verloop van tijd weer uit deze tuinen, omdat ze op verkeerde wijze werden toegepast.

Gelukkig is er over de toepassingsmogelijkheden van heimplanten nu meer bekend. In een aantal catalogi, verstrekt door kwekers, zijn de meest belangrijke gegevens omtrent het gebruik te vinden.

Een zeer informatief boekwerk hierover is *Heemplanten voor tuin en park* van J. Landwehr (te verkrijgen via het IVN te Amsterdam).

Heemplanten worden gebruikt om er speciale milieu-tuinen of verwilderingsstuinen mee aan te leggen. Daar echter het grootste gedeelte naar kopers gaat die niet onder deze noemer vallen, mag worden aangenomen dat de grootste groep in traditionele tuinen terecht komt. Het gebruik van heemplanten in borders is echter zeer goed mogelijk. De verschillen tussen cultuur- en heemplanten zijn in feite niet zo groot. Cultuurplanten hebben in het algemeen grotere bloemen en fellere kleuren. Hoe men dit verschil interpreteert is een kwestie van smaak. Een ander belangrijk verschil is de herkomst. Veel cultuurplanten zijn afkomstig uit Midden- en Zuid Europa en uit andere continenten. Dit heeft tot gevolg, dat een aantal cultuurplanten het in het Nederlandse klimaat moeilijk hebben en vatbaar voor ziekten zijn. Deze euvels zijn met kunstgrepen wel enigszins op te vangen. Heemplanten geven, indien goed toegepast, weinig tot geen problemen. Wanneer men besluit om heemplanten in de border te integreren, geven deze de gebruiker diverse extra mogelijkheden. Allereerst vergroot hij de keuze uit het scala van kleuren en bloemvormen, iets dat ontwerpers altijd welkom is, tevens zijn er diverse heemplanten goed toepasbaar op plaatsen waar maar enkele cultuurplanten geschikt voor zijn.

Natuurlijk zijn niet alle heemplanten even geschikt om in borders toe te passen. Planten die de eigenschap hebben erg te woekeren zijn minder geschikt. Doch laat u zich door deze eigenschap niet te snel afschrikken. Een fraaie plant zoals *Knautia* wil wel eens woekeren, maar er zijn ook gerespecteerde borderplanten die dit doen, denk maar aan gulden roede of *Rudbeckia*'s. Gegevens omtrent het al of niet woekeren van een plant haalt men uit de catalogus. Als bedrijf krijgen we vaak leuke, positieve reacties op het gebruik van heemplanten. Uit de reacties blijkt onder andere dat deze planten het esthetisch vaak boven verwachting goed doen, dat overbodig sceptisme aanwezig is en dat de klant deze planten als iets nieuws zeer waardevol vindt (hieruit blijkt weer de grote onbekendheid van heemplanten bij het grote publiek).

'Onbekend maakt onbemind' is iets dat bij plantenliefhebbers niet opgaat. De interesse en het toenemend gebruik van ouderwetse en niet alledaagse planten is hier een bewijs van. Er is kennelijk een behoefte aan een groter assortiment. Binnen dit kader passen de heemplanten prima.

Tot slot geef ik u enkele voorbeelden van heemplanten, die uitstekend in de border passen.

'Zwolse Anjer'

Voor zandgronden is de *karthuiser anjer* erg fraai. De rode kleur steekt mooi af bij het geel van het *zonneroosje* en het wit van het kruipend *gipskruid*. Verder passen in deze combinatie *duifkruid* en *Sidalcea* erg goed. *Campanula*'s zijn met hun blauwe

klokvormige bloemen in iedere tuin aan te bevelen, vooral het *grasklokje* is zeer de moeite waard vanwege de zeer lange bloeitijd. Het grasklokje is erg mooi in combinatie met het wit van *Petrohagia saxifraga* en het rose-rood van de *zwolse anjer*. Wilde *margriet*en hebben de prettige eigenschap lager te zijn dan hun gecultiveerde soortgenoten. Mooi in combinatie met het blauw van de *Salvia superba*, het rood van de *Lychnis calcedonica* en het geel van de *zwarte toorts*.

Voor schaduwtuinen zijn *inheemse viooltjes* en *primula's* zeer de moeite waard, vooral de slanke *sleutelbloem*. *Primula's* doen het goed tussen de sieraardbei. Voor donkere plaatsen, die enigszins vochtig zijn, worden de volgende planten aanbevolen: *gele monnikskap*, *boswederik*, *heelblad*, *varens* en *stinseplanten*. Een mooi effect bereikt u met deze planten, wanneer u ze groepsgewijze door elkaar plant en daarbij een bodembedekker als basis neemt.

Dit zijn maar enkele voorbeelden van een heel scala waaruit men kan putten. Voor een ieder die meer of iets anders wil met zijn border is er op dit terrein nog veel te ontdekken. Blijven er vragen dan kunt u terecht bij een heemplantenkwekerij bij u in de buurt. U kunt ook een catalogus bestellen door het overmaken van f 4,50 incl. verzendkosten op girorekening 41.53.82 t.n.v. Hoveniersbedrijf Lagendijk Groningen, onder vermelding 'Heemplantencatalogus'.

Jan Jaap Boehlé

Naar aanleiding van onze oproep om foto's te mogen ontvangen van voorbeelden van fraaie lanen in Nederland, bereikt ons onderstaande reactie.

Monumentale beuken-arcade

In het centrum van Waalwijk bevindt zich in de Grotestraat, tussen de statige panden 158 en 160, een fraai monument van geschoren beukenbogen die een bijzonder laan-effect geven. Over een lengte van ongeveer 200 meter staan, op een onderlinge afstand van 12,5 meter, 17 ca. 100-jarige bruine beuken-bogen (*Fagus sylvatica* 'Purpurea'). Zie tekening. Deze arcade leidt naar een kleine begraafplaats van de Nederlands Hervormde Gemeente waarvan de toegang echter terzijde is gelegen; de bogenrij eindigt in het wandelpark.

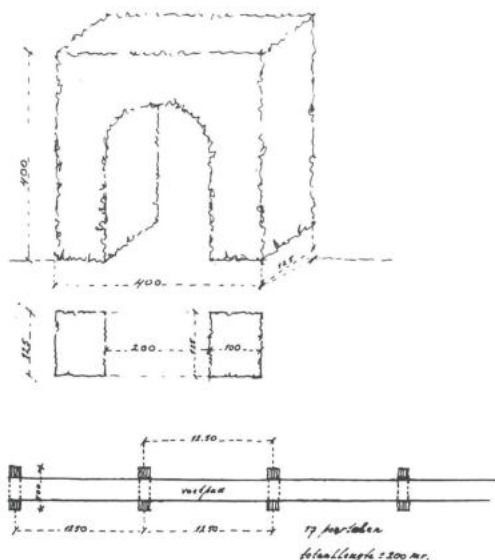
Dit openbaar park, gesitueerd aan de Burgemeester Moonenlaan, is ontstaan uit de voormalige tuin van C. Raming Verschure en werd in 1937 ontworpen door de tuinarchitect John Bergmans.

Bij de overdracht van de tuin in de jaren vijftig aan de gemeente, werd voor de 'omvorming' tot park advies ingewonnen van de tuinarchitect Bart J.J.M. de Ruyter. Westelijk van de omstreets 1900 aangelegde arcade lag de kwekerij van het tuinbouwbedrijf Van Loon. Een gedeelte hiervan, alsmede twee plantenkassen, zijn nu van de gemeentelijke Plantsoenendienst. Hoewel exacte gegevens daarover niet bekend zijn, is het niet uitgesloten dat de aanleg van deze laan van beukenbogen in het begin van deze eeuw werd uitgevoerd door voornoemd bedrijf.

De gemeente Waalwijk heeft het beheer en onderhoud op zich genomen, waardoor de instandhouding van deze beukenarcade is gewaarborgd.

Het is een goede zaak te pleiten voor het beschikbaar stellen van de benodigde middelen opdat door een optimale verzorging deze bijzonder beukenarcade voor te toekomst behouden kan blijven. Het vertrouwen mag worden uitgesproken dat het gemeentebestuur zich voldoende bewust is in het bezit te zijn van een vitale en monumentale beuken-arcade, die niet alleen voor Brabant uniek mag worden genoemd doch ook - voor zover mij bekend althans in deze vorm, afmeting en hoedanigheid - elders in ons land niet te vinden is.

D. Pols
tuinarchitect bnt

Bij de Nederlandse Tuinenstichting
aangesloten kweker

kwekerij van waterlelies, moerasplanten, „wilde” planten en varens

Water- en Moerasplanten

Als u in de omgeving van Gouda bent en als u in het bezit bent van een vijver in de tuin of u hebt plannen in die richting, dan is een bezoek aan de water- en moerasplanten kwekerij Nimfea altijd de moeite waard. De kwekerij aan de Vossenburgkade laat zich niet moeilijk vinden. Als u de spoorlijn die Gouda doorsnijdt maar in de gaten houdt bent u al half op weg. U moet zich dan wel aan de noordzijde ervan bevinden. Vanaf Reeuwijk is het wellicht het allergemakkelijkst. De Bodegraafse Straatweg volgt u tot de Graaf Florisweg die u oversteekt om vervolgens de Gravin Jacobastraat in te rijden tot de spoorlijn, dan rechts af en het kan niet meer missen. Wat u behalve de juiste weg in de gaten moet houden is het tijdstip waarop u de kwekerij wilt bezoeken: overdag van 8.30 tot 12.00 uur en van 13.30 tot 17.00 uur staan de heren Van Tol (eigenaren) klaar om u, behalve met raad en daad terzijde te staan, ook van de mooiste planten te voorzien. Als we spreken over het tijdstip van bezoek dan is het ook belangrijk te weten dat water- en moerasplanten tot die planten behoren, die wat later in het seizoen gaan groeien. Afhankelijk van de weergave kunt u vanaf half april terecht voor de moerasplanten, maar als uw belangstelling ook uitgaat naar de echte waterplanten dan is het beter uw bezoek uit te stellen tot na medio mei. Het water laat zich maar langzaam verwarmen en vandaar dat de waterplanten aanvankelijk in ontwikkeling wat achter blijven bij de planten die op de sneller verwarmde aarde staan. Overigens worden de planten hier ook vertroeteld in een verwarmde kas, maar als u uw planten thuis toch in het koude vijverwater wilt plaatsen zal dit de ontwikkeling niet bevorderen. Ook hier blijkt: 'geduld, een schone zaak'. Uit het assortiment waterlelies wat u hier aantreft zult u zeker een keuze kunnen maken. Afhankelijk van de grootte van het wateroppervlak treft u zowel klein blijvende als uitbundig ferm groeiende soorten aan in de kleuren wit, geel, roze en ivoor. Om u enige suggesties aan de hand te doen volgen hier enkele soorten.

Nymphaea Chromatella is een sterk groeiende gele soort, Nymphaea James Brydon heeft rode bloemen en is wat minder groot. Zoekt u het nog kleiner dan is een Nymphaea Odorata Minor aan te bevelen. Hij bloeit wit, heeft grasgroene bladen en is zelfs in een kuip tevreden. Als u denkt waterlelies aan te schaffen en strekt uw kennis niet verder dan de wetenschap dat deze groot bloeiende bloemen in het water groeien, dan is het mogelijk om de planten die over het algemeen los geleverd worden te laten planten in een mandje. Het enige wat u rest is om de waterlelie te vervoeren en zo snel mogelijk bij u thuis in de vijver te laten zakken. Waterplanten hebben over het algemeen een grove celstructuur, de cellen bevatten veel water en drogen daarom ook snel uit.

Het toezenden van planten is weliswaar mogelijk, maar als u in de gelegenheid bent de planten op te halen is dat wellicht veel beter.

Tot nu toe bent u slechts geïnformeerd over waterlelies, maar naast deze planten treft u nog een groot assortiment aan in water- en moerasplanten, zowel inheems als uitheems. Wat te denken van Pontederia cordata (snoekkruid), Orontium aquaticum (goudknots), Aponogeton distachyus (kaapse waterlelie). Allen groeien in het water, terwijl Lysichitum americanum in de vijver zijn prachtige gele schutbladen laat zien en een geweldige groei-kracht ten toon spreidt ten aanzien van zijn sappige bladeren.

Bent u meer gesteld op wat we een 'boerensloot' zouden noemen dan heeft u de zogenaamde zuurstof inbrengende planten in de vorm van Elodea canadensis (waterpest), Myriophyllum spicatum (aardvederkruid) en Ceratophyllum demersum (gedoord hoornblad). Planten die hun werk voornamelijk onder water verrichten zijn: witte waterlelie, gele plomp, watergentiaan en fonteynkruiden. Zij tonen hun drijvende bladeren op het wateroppervlak terwijl de bloemen zich net iets erboven vertonen. Voor in het moerasachtige gedeelte, staan hun voeten in het water, is de keuze die u kunt maken overweldigend. Sterk groeiende planten die - als ze het werkelijk naar hun zin hebben - 'woekeren'. Dat klinkt misschien verontrustend, maar bedenk dat het groeiseizoen maar kort is. De uitbundigheid van de natuur toont zich juist als deze planten, die - als ze na het eerste jaar hun ritme hervinden - u dadelijk in het voorjaar verrassen met hun zeer sterke groei. Typha latifolia (grote lisdodde), Sparganium ramosum (grote egelskop), Acorus calamus (kalmoes), Calla palustris (slangenwortel), Iris pseudacorus (gele lis) en Caltha palustris behoren tot die voornoemde groep sterke groeiers. Hebt u wat minder ruimte dan zijn er wat kleine soorten zoals pijlkruid, waterweegbree, zwavelbloem, Caltha palustris flora plena (dubbele dotter) en Thyha minima.

Behoort u tot die mensen die wel belangstelling hebben voor water- en moerasplanten en bent u niet in de gelegenheid de kwekerij te bezoeken dan bestaat nog altijd de mogelijkheid om een prospectus aan te vragen.

W.M. Verhulst
Molendijk 9
3233 LN Oostvoorne
Tel. 01815-3382
Giro 4395586
Rabobank nr. 3502.57.167

19-21

Ouderwetse en zeldzame Rozen

Bij de Nederlandse Tuinenstichting
aangesloten kweker

Rosa californica plena

Anders dan het grote publiek, kennen tuinliefhebbers veelal enkele botanische rozen. Soms hebben zij er wel één of twee in de tuin aangeplant: Rosa rubrifolia, met het decoratieve roodpaarse blad, Rosa virginiana, met haar overvloed aan botteltjes en de wit bloeiende Rosa multiflora.

Rosa californica plena is zo goed als onbekend. De plant komt uit Californië maar is bij ons volledig winterhard. Ik heb deze roos zes jaar geleden in mijn Rosarium aangeplant en daar heb ik nooit

Rosa "Californica"

spijt van gehad. Mijn plant is nu 2,5 à 3 meter hoog en ongeveer twee meter breed, vertoont nooit enige schimmelaantasting, vriest nooit in en vraagt nauwelijks onderhoud (ik heb ze nog nooit gesnoeid). Tot zover het ontbreken van de negatieve eigenschappen. Aan de positieve zijde is vermeldenswaard dat de plant bossig groeit (in tegenstelling tot de stakerige groeiwijze van veel botanische rozen), dat het blad reeds vroeg verschijnt (half april) en dat de bloei reeds in de maand mei aanvangt, ijs en weder dienende. Een klein nadeel van deze neiging tot vroegte is dat enige windschade op het blad kan voor komen, zoals ik dit voorjaar heb moeten vast stellen. Mijn plant staat onbeschut op het noorden en heeft dus ook de volle laag en de felle noorderwind te incasseren gehad. Na de bloei blijft het blad er gaaf en aantrekkelijk uitzien, de plant gaat dan nieuw schot maken. In de late zomer kleuren de botteltjes oranje-rood.

De bloei duurt ongeveer drie weken. De bloempjes (ca. 4 cm) zijn niet volledig gevuld, zoals de naam beweert, maar half gevuld, zodat de gele meeldraden bereikbaar zijn voor de bijen. Deze maken daar ook gretig gebruik van. De bloemkleur is roze, overgaand naar lila. Het opsnuiven van de geur van een grote bloeiende plant is voor de tuinliefhebber de beloning voor vele uren toegewijde arbeid. Van *Rosa californica plena* krijgt u de geur gratis, geen voorwaarden vooraf. Het plezier is er niet minder om!

W.M. Verhue

Bij de Nederlandse Tuinenstichting aangesloten kwekerijen

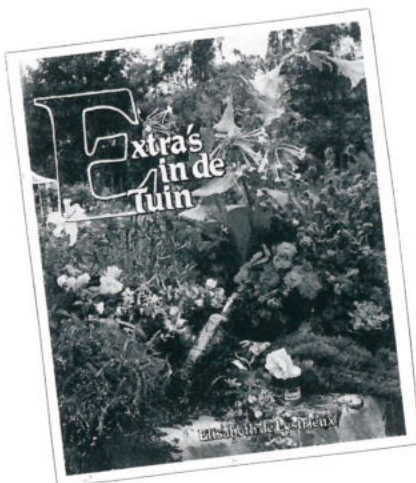
<u>Kwekerij Abbing</u>	
Odykerweg 38 b, 3709 JK Zeist	03438-13741
<u>Belle Epoque Rozenkwekerij</u>	
Molendijk 9, 3233 LN Oostvoorne	01815-3382
<u>De Bloemenhoek</u>	
Universiteitsweg 2a, 3732 HX De Bilt	030-763451
<u>G.A.H. Buisman & Zn BV Rozenkwekerij</u>	
Oenerweg 16, 8181 RH Heerde	05782-1530
<u>Coen Jansen - Vaste Planten</u>	
Kievietsbloem 27, 7721 HX Dalfsen	05293-3124
<u>Kwekerij 'Joghmanshof</u>	
Laageinde 3, 4013 CT Kapel-Avezaath	03446-1415
<u>W. van Leeuwen</u>	
Burg. Padmosweg 80, 3648 BJ Wilnis	02979-81489
<u>Fa. Nimfea - Gebr. van Tol</u>	
Vossenburchkade 113, 2805 PD Gouda	01820-11451
<u>Kwekerij Oud Clingendaal</u>	
Laan v.O.Clingendaal, 2245 CH Wassemar	01751-79738
<u>P.H. Oudolf</u>	
Broekstraat 17, 6999 DE Hummelo/Keppel	08348-1120
<u>Kon.Bloembollen- en Zaadhandel</u>	
<u>Van Tubergen BV</u>	
Achterweg-Zuid 33, 2161 DX Lisse	02521-19030
<u>Mw.van der Zalm-van Bohemen</u>	
De Boender 6, 2204 AG Noordwijk	02523-72193
<u>Pieter Zwijnenburg Jr</u>	
Halve Raak 18a, 2771 AD Boskoop	01727-6232

Ambachtelijke
replika's van
victoriaans
teunmeubilair,
zoals deze
gietijzeren
kasteelkrukjes.

Huub Manshanden, gietijzeren buitenbanken; Braak 2a,
5512 CC Vessem (N.Br.); tel. 04979-1959

Zojuist verschenen

Extra's in de tuin

Elisabeth de Lestrieux

Extra's in de tuin is het derde resultaat van de succesvolle samenwerking tussen Elisabeth de Lestrieux en uitgeverij Terra.

Het boek bevat alle extra's die van een simpel stukje eigen grond een boeiende en levende tuin kunnen maken, zoals geuren, dieren, kruiden voor de keuken, geneeskrachtige kruiden, ornamenten en vormen.

Het deel *geur* bevat 16 pag. tekst, gevolgd door 32 pagina's foto's in kleur en zwart/wit. Een selectie van geurende planten, op kleur gesorteerd. Zowel bollen, vaste en eenjarige planten als struiken en bomen.

In het deel over *dieren* behandelt de auteur de planten waarmee je dieren lokt, zoals vlinders, vogels, bijen enz. en planten waarmee je dieren weért, zoals konijnen, mieren, vliegen.

Ook situaties waarmee je dieren lokt, zoals kikkers, padden, hagedissen worden beschreven en afgebeeld.

Het *kruidendeel* beschrijft kweekwijze en gebruik van geneeskrachtige en keukenkruiden.

Het hoofdstuk *ornament en vorm* laat zien hoe een tuinvaas en/of beeld te plaatsen, tevens wordt behandeld de vorm in de tuin door het aanbrengen van scheidingen, muurtjes, hagen en haagjes.

Formaat: 23 x 27 cm

Gebonden, met stofomslag

Omvang: 144 pagina's,

rijk geïllustreerd

Prijs: f 39,90

Verkrijgbaar in de boekhandel.

ISBN 90 6255 315 x

uitgeverij **terra** zutphen

postbus 188, 7200 AD Zutphen, tel. 05759-3141

(advertenties)

GROENGROEP

Tuinontwerp - Tuinaanleg - Tuinonderhoud

Postbus 61 - 2770 AB Boskoop
Telefoon 01727 - 6732

"Vogelvrouw"

TUINBEELDEN
Ontworpen en uitgevoerd
in hardgebakken terracotta
door

MIEKE HOLT

Westerhoutpark 19
2012 JZ Haarlem
Tel. 023 - 31 29 08

Ouderwetse Tuinplanten

"De Hoveling", Berkenwoude, Holland, Tel. 01826-555

Keuze uit o.m.:

- heem- en stinseplanten
- vorstbestendige camelia's
- ouderwetse groenten en kruiden
- artsenijsplanten
- planten voor textielverven
- bijzondere tuinplanten

**OOK VERKRIJGBAAR BIJ 40 REGIONALE
TUINCENTRA IN NEDERLAND**

KATALOGUS
-met opgave van
tuincentra-
verkrijgbaar na
storting van f
4,50 op girorek.
5699264 t.n.v.
Julie Ruys

(advertentie)

Coen Jansen Vaste Planten

Ankummer Es 15 Dalfsen
Tel.: 05293-3124 of 4086

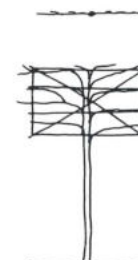
(advertentie)

Typen en voorraden Leilinden e.a.

Type A

Stamomvang 20-35 cm
Stamhoogte 220-250 cm
Totale hoogte $\pm$ 5 meter
Geleid vanaf 11/86
Tilia platyphyllos

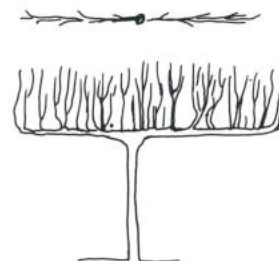
Type B

Stamomvang 16-18-20 cm
Stamhoogte 200-225 cm
Totale hoogte 325-350 cm
Geleid vanaf 11/85
Tilia platyphyllos
Tilia eur. Pallida
Tilia eur. Zwarte Linde
Tilia cordata
Tilia euchlora

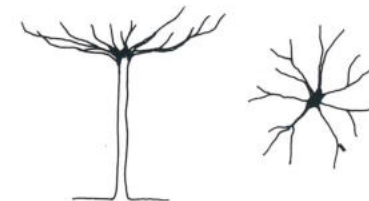
Type C

Stamomvang 14-35 cm
Stamhoogte 200-250 cm
Totale hoogte 450-475 cm
Geleid vanaf 11/85
Tilia platyphyllos
Tilia eur. Pallida
Tilia eur. Zwarte Linde
Tilia cordata
Tilia euchlora

Type D

Stamomvang 30-40 cm
Stamhoogte 180-200 cm
Vlucht 300-350 cm
Geleid 1981
Tilia platyphyllos

Type E

Stamomvang 25-40 cm
Kroondiameter 2-3 meter
Stamhoogte 240-280 cm
Kroon met 1-2-3-4 jarig hout
Tilia "Longevirens" - *Aesculus hippoc.*
Platanus acerifolia

BROCHURE EN INFO

03461-2401

H. Copijn & Zn. B.V., Groenekanseweg 174,
3737 AK Groenekan (Holland).

Honden van buxus die de stoep bewaken.
Het is geen kunst. Want niemand wordt er bang
van. Wat zou moeten. 't Duurt immers niet lang
- hoe lang hangt van mijn zorg af- of zij raken

vanuit de wortel uit hun vorm: kunstzaken
waarvan de groei, geleid door draad en tang,
gedacht is tot gedaante. Ik ontvang
tussen hen door. Gasten. Die zij vermaken.

En zij zijn twee: natuur en onnatuur.
Of drie: plant, dier en geest. Zij weten
niet wat zij doen. Ze zien mij niet als derde.

Dat moet ik doen. Mijn hand. En hoe zij werden
bewaard ik. Ik moet zijn wat zij vergeten.
Toch herder. Wat ook bang maakt op den duur.

C.O. Jellema

Uit: Door eenen spiegel - uitg. Querido

Studio voor Tuinconsult

& Stadstuinherstel

Oude Kijk in 't Jatstraat 8
9712 EG Groningen
Telefoon (050) 13 52 59

donateur Tuinenstichting

Uit particulier bezit:

* Tuinbeeld "Flora"	* Diverse fraaie tuinvazen
Hoogte beeld: 165 cm.	steen en marmer,
sokkel: 110 cm.	al of niet op voet.
Op ronde voetplaat 120 cm.	* Enkele losse sokkels.

K. KALFF

Rijksstraatweg 145, 1396 JK Baambrugge
Telefoon 02949 - 1261

Stijlvol zitmeubilair voor tuin en park

BarlowTyrie

**Stijlvol massief teakhout,
weinig onderhoud vergend.**

Voor tuin, serre, park en interieur. Parkmeubilair van hard, sterk,
mooi, duurzaam en nauwelijks onderhoud vergend teakhout.
Ook met kussens, inscriptie en fraaie parasols leverbaar.

Volledige documentatie.

Van Valderen
Komfort & Techniek

De Dijk 6, 5262 LW Vught/Helvoirt. Gelegen aan Rijksweg 65. Tel.: 04118-3344.

Bestuur Nederlandse Tuinenstichting

BESTUUR

Voorzitter
Mevrouw H.L.M.van Verschuer
d'Yvoy
Van Balverenlaan 8
6615 AH LEUR (Gld)
tel. 08894-12578

Vice-Voorzitter
De heer A.J.van der Horst
Prinsengracht 626
1017 KP AMSTERDAM
tel. 020-224496
kantoor: 020-257414

Secretaris
Mevrouw P.A.Hengeveld-Brand
Prinsengracht 610
1017 KS AMSTERDAM
tel. 020-265371

Penningmeester
De heer P.J.Langeveld
Joh.Vermeerstraat 9
2102 BT HEEMSTEDE
tel. 023-280434

=====

Mevrouw mr. A.A.van Berge
p/a Keizersgracht 697
1017 DW AMSTERDAM
tel. 020-221661

De heer mr. J.H.Boerboom
Ravensweerdsweg 30
7213 DX GORSEL
tel. 05759-1695

De heer en mevrouw
A.J.de Haes-Voorbeytel
Cannenburg
Koudekerkseweg 200A
4335 SP MIDDELBURG
tel. 01180-38164

De heer C.J.M.Janssen
Klein Coolstraat 3
3033 XP ROTTERDAM
tel. 010-4662584
kantoor: 010-4309383

Mevrouw drs C.C.E.de Smit-
Kremer
Prinses Marijkestraat 34
1077 XD AMSTERDAM
tel. 020-793800

De heer drs H.M.J.Tromp
Drostestraat 16
3958 BK AMERONGEN
tel. 03434-56679
kantoor: 05250-4488

RAAD VAN ADVIES

Julia W.van Baarle
Groenhovenweg 357
2803 DJ GOUDA
tel. 01820-39478

Mevrouw ir E.Hof-de Boer
De Tolve 10
9084 BH GOUTUM (Fr)
tel. 058-883518

De heer drs R.de Jong
P.Postkwartier 4
3723 AK BILTHOVEN
tel. 030-787770
kantoor: 03404-28122

Mevrouw M.B.van Lennep
Wychmondseweg 51
7255 KZ HENGEL
tel. 05753-1653
of: 070-543193

De heer D.Pols
Kamperfoeliestraat 9
5213 HP DEN BOSCH
tel. 073-137957

Mevrouw dr A.Post
Van Neckstraat 60
2597 SH DEN HAAG
tel. 070-281332

De heer ir H.F.Rampen
Stokebrand 534
7206 KZ ZUTPHEN
tel. 05750-22996

De heer ir T.S.Smith
Lange Nieuwstraat 41
3512 PC UTRECHT
tel. 030-318778
kantoor: 070-792915

De heer G.C.Ströbbe
Schuttersweg 40
1217 PZ HILVERSUM
tel. 035-47916

ONDERZOEK
NEDERLANDSE TUINEN

Mevrouw drs B.Zijlstra
Drostestraat 22
3958 BK AMERONGEN
tel. 03434-56353
of: 08370-89111

ADMINISTRATIE TUINHUIS

Secretariaat:
Prinsengracht 624
1017 KT AMSTERDAM
tel. 020-235058
Girorek.nr. 1937912
Bankrek.nr. 54.01.60.989 ABN
Minimum donatie: f 30.=

Medewerkers:

Mevrouw A.W.A.C.F.Heeroma-
Fernhout
Colenbrandenhof 24
1065 BG AMSTERDAM
tel. 020-150116

Mevrouw D.C.Hordijk
Parnassusweg 21
1077 DB AMSTERDAM
tel. 020-734624

Mevrouw A.F.van Houten-
van Goor
Wald.Pyrmontlaan 10
3062 BV ROTTERDAM
tel. 010-4526823

Mevrouw P.S.Hulsenbek-Nettl
Prinses Margrietstraat 10
1077 LA AMSTERDAM
tel. 020-760433

Mevrouw J.P.Kleiborn-
van der Sloot
Maarten Lutherweg 163
1185 AL AMSTELVEEN
tel. 020-456449

Mevrouw M.I.G.Kroll-Lampe
Lorentzlaan 99
2105 TS HEEMSTEDE
tel. 023-286305

Mevrouw E.M.A.van Voerst
van Lynden
Realengracht 20
1013 KW AMSTERDAM
tel. 020-272874

REDACTIE TUINJOURNAAL

Mevrouw P.A.Hengeveld-Brand
De heer A.J.van der Horst
Mevrouw P.S.Hulsenbek-Nettl

Redactie adres:
Prinsengracht 610
1017 KS AMSTERDAM

(advertentie)

Boomverzorging

Snoei volwassen bomen.

Voor elke volwassen boom komt de tijd dat zijn maximale hoogte en breedte geen ruimte meer bieden voor verdere ontwikkeling. Door achteruitgang of stilstand van de noodzakelijke groei zal de boom verzwakken. De vitaliteit neemt af en weersomstandigheden krijgen vat op de kruin.

Wanneer dan takken afbreken kan de boom voor korte tijd doorgaan met groeien. In de praktijk zullen de dan ontstane wonden - in het licht van een afgenomen vitaliteit - snel geïnfecteerd raken. Door het afgenomen groeitempo zal een infectie relatief snel bij het gedifferentieerde hout aankomen wat gevormd werd na de verwonding (of beschadiging). De tijdspanne tussen afgrensling en rottingsproces is op hoge leeftijd van een boom gering. De boom heeft - in tegenstelling tot een jongere boom - weinig mogelijkheden het gemis aan steunhout te compenseren door middel van het jaarlijks nieuw aangemaakte hout. Wind en storm zullen daardoor makkelijker in staat zijn het resterende hout af te breken en het natuurlijke einde van de boom is daar. Aangezien uw bomen deel uitmaken van een culturele geschiedenis (ze werden immers aangeplant) is het onze taak te voorkomen dat deze bomen ten onder gaan aan natuurlijk verval. Door een boom te snoeien dienen wij drie zaken. Door gewichtsreductie van de kruin, zonder de vorm van de boom geweld aan te doen, kan voorkomen worden dat takken door storm afbreken.

Hierdoor voorkomen wij ook dat ten gevolge van storm grote en slordige wonden ontstaan. Door gewichtsreductie van de kruin krijgt de boom weer nieuwe mogelijkheden tot doorgroei. Door de vorming van nieuw hout wordt de boom ook veiliger, want het nieuw gevormde hout compenseert automatisch de zwakkere plaatsen in de boom.

Pius Floris

Koningsweg 6

5211 BL 's-Hertogenbosch

Telefoon 073 - 133908

Dit is een pagina uit onze brochure
U kunt deze vrijblijvend aanvragen.